

SYRJÄSEUTUJEN NAISTEN ELÄMÄNTARINOITA

Heroines-antologia. Pieksämäki 2020–2021. Toim. Karoliina Maanmieli & Katri Kluukeri.

Suomen kirjallisuusterapiayhdistys ry. Kirjaksi. Net. Jyväskylä, 2021.

Päivi Kosonen

Kirjallisuudentutkija Carolyn G. Heilbrun, jonka suuri yleisö tuntee paremmin dekkarikirjailija Amanda Crossina, kirjoitti jo muinoin 1980-luvulla viisaasti ja kaukonäköisesti kirjassaan *Writing a woman's life*, että naisen elämäntarinan voi kirjoittaa neljällä tavalla. Nainen voi itse kertoa tarinansa kirjallisessa muodossa, jota hän päättää kutsua omaelämäkerrakseen, tai sitten hän voi kertoa tarinansa fiktiona. Tai elämäkerturi, joka voi olla nainen tai mies, voi kertoa naisen tarinan kirjallisessa muodossa, jota kutsutaan elämäkerraksi. Nainen voi myös kertoa ja kirjoittaa tarinaansa elämällä sitä, tunnistamatta ja tiedostamatta prosessia, nimeämättä sitä.

Heroines-antologiassa viisi syrjäseudulla asuvaa traumatisoitunutta naista, Virva, Oliwer, Riitta, Jenna ja Mimi, ovat tunnistaneet ja tiedostaneet elämäntarinalliset prosessinsa ja lähteneet kirjoittamaan omasta elämästään. Kokoelmassa julkaistut elämäntarinat ovat lyhyitä, mutta niistäkin voi kyllä hyvin tunnistaa naisen elämään kuuluvia kipukohtia, käännekohtia ja voimaantumisen hetkiä. Yksistään tarinat voisivat jäädä ohuiksi, mutta kokoelmassa lyhyet elämäntarinat saavat rinnalleen muita naisen elämän kirjoittamisen muotoja, monia erilaisia proosa- ja runomuotoisia tekstejä. Näin naisten elämäntarinat voivat alkaa elää ja kasvaa myös lukijan mielessä.

Runoihin kuuluva metaforinen kieli tuo elämäntarinallisiin teksteihin vielä oman merkityskerroksensa ja murtaa suoran omaelämäkerran ajatusta luomalla välimatkaa runon minän ja kirjoittajaminän välille. Esimerkiksi 'Taikalaatikko'-runot, joissa runon puhuja tai lyyrinen minä listaa, millaisia kaikenlaisia asioita hän laittaisi omaan taikalaatikkoonsa, suorastaan virtaavat taianomaisia voimasymboleita, joiden merkitykset jokainen lukija rakentaa omassa mielessään omasta elämäntarinastaan käsin. Mimin runon lopussa runon puhuja katsoo laatikkoa, kuvaa sen koristeita ja sitten vielä itseään katsomassa ja kokemassa laatikkoa. Hänen taikalaatikollaan on

vartijakin, ”toukohärkä sinihohteisena” – kuva, jonka selittämiseen ei varmaan tuhat sanaa riittäisikään.

Proosateksteissä ja runoissa on paljon yhteiskunnallisiakin teemoja, kuten Riitan runot ’Suvaitsevaisuus’ tai ’Eriarvoisuus’ osoittavat. Myös luonto on monille tärkeä: puut, metsä, vesi. Vaikuttavia tekstejä on syntynyt otsikolla ’Mitä puut haluavat meille opettaa?’ Monet ovat myös halunneet kirjoittaa lukemisestaan tai lukemastaan merkityksellisestä kirjasta. Toisille merkittäviä elämyksiä ovat tarjonneet sarjakuvat tai elokuvat.

Kaikki kirjoittavat suhteestaan kirjoittamiseen. Päiväkirjakirjoittaminen on kuulunut monen kirjoittajan elämään teinivuosista tai nuoresta aikuisuudesta lähtien. Joillakin kirjoittaminen on toiminut tiedostettuna terapeuttisena välineenä esimerkiksi sairastumisen tai sairauden kanssa eläessä, mielenterveyden horjuessa tai äkkiä romahtaessa.

Myös omaelämäkerrallista Heroines-prosessia käsitellään teksteissä. Virva kirjoittaa, että ryhmä käynnisti hänessä sisäisen muutosprosessin, jota kautta hän on saanut uutta voimaa ja toivoa. Oliwer kirjoittaa puolestaan ryhmän avartaneen hänen näkemystään itsestä ja maailmasta. Hänellä on takanaan elämää 30 vuotta naisena, ja nyt Oliwerina sukupuolenkorjausprosessin jälkeen hän on saanut ryhmässä vahvistusta toiveelleen olla ulkomuodoltaan ’normaali mies’ – niin, että muutkin tunnistaisivat hänet sellaisena kuin hän kokee olevansa. Jenna puolestaan kirjoittaa päihteiden täyttämästä elämästään, särkyneestä ruukusta, josta kuitenkin alkaa kasvaa uusi kukka, täynnä elämää. Epäilemättä juuri Jennan maalaama kukkakuva koristaa koko Heroines-antologian kantta – ja kertoo omaa tarinaansa faktan ja fiktion, työn ja toivon sävyttämästä elämäntarinaprosessista, joka kaikkia tarinoita yhdistää.

Itse Heroines-prosessista olisin kyllä lukenut enemmänkin. Jostain syystä kokoelman toimittajat ja ryhmän ohjaajat Karoliina Maanmieli ja Katri Kluukeri ovat tyytyneet puolentoista sivun mittaiseen esipuheeseen, jossa he valaisevat kirjallisuusterapeutista Heroines-ryhmäprosessia niukasti. Ymmärrän, että ryhmässä on toimittu esikuva- ja roolimalli-idean pohjalta, mutta miten, sitä voi vain arvailla. Jäin pohtimaan toimittajien vähäsanaisuutta. Ehkä he ovat halunneet luottaa uusien sankarittarien (= heroines) sanoihin ja luoda mahdollisuuden käyttää antologian tarinoita myös jatkossa ryhmätoiminnassa. Asian voi tulkita toisinkin. Ainakin ohjaajien omat tarinat, kannanotot

ja prosessin avaaminen olisi tuonut antologialle lisää lukijoita. Tällaisenaan Heroines-antologia uhkaa jäädä harvojen ja valittujen tietoon. Ehkä jotain lisää on tulossa, pohjautuuhan hanke isoon Erasmus-projektiin, jossa mukana ovat olleet myös Kreikka, Slovenia ja Espanja. Jäädään siis odottamaan lisää tulkintakehyksiä!

Päivi Kosonen on dosentti ja kirjallisuusterapeutti.